

Szabadka, 1871.

BÁCSKA.

November 4-én.

VEGYESTARTALMU HETIKÖZLÖNY.

Megjelenik:
minden szombaton délelőtt.

Szerkesztői iroda:
Zombori-utca, Reiser-féle ház.

Előfizetési feltételek:

1 negyedévre	1	frt.
1 félévre	2	"
3 negyedévre	3	"
1 egész évre	4	"

Előfizetések és hirdetések felvételnek Szegeden Bába Imre könyvnyomdájában, Oblath Leo ur szabadkai, zentai és zombori könyvkereskedéseiben, Schaeffer Simon szabadkai könyvkereskedésében s Szabadkán a szerkesztői lakásán.

Hirdetések díja:
Egy 6-hasábos petitsor egyszeri beigtatás 6 kr kétszerinél 5 kr. Többszöri beigtatásnál nagy engedményben részesülnek.
Bélyegdíj minden egyes beigtatástól 30 kr.
Nyilttér sora és egyes szám ára 10 kr.

Egészségügyünk.

II.

Az egészségügy magában foglalja részint a tapasztalat, részint a tudományos búvárkodásból eredt mindazon szabályokat, melyek megtartásával az ember egészségét s életét fenntarthatja, s azt külső kártékony hatások ellen védheti is. Kisebb nagyobb államok a közjó tekintetéből törvények által iparkodtak, habár eléggé hiányosan, az egészségi szabályokat érvényre emelni.

Már az őskorban akadunk orvosrendőri intézkedésekre, ha nem állam-, de vallási törvényekben.

Az orvosrendőrség azon intézkedése, melylyel az ember magát a káros kihatányoktól megvédi, a legérdekesebb, mert azokkal csaknem naponta találkozunk. Az orvosrendészet alkotmányos uton még eddig hazánkban nem lévén rendezve, az mindeddig kormányrendeletek által szabályoztatik.

A legtermészetes útát vélem követni akkor, midőn azon rendben ismertem meg az orvosrendőri szabályokat, melyben azok az embert fogamzásától a sirig követik.

A terhes nők jó bánásmódban részesüljenek, mert tapasztalatból tudjuk, hogy az anya életmódja, kedélyhangulata a fejlődő magzatra oly befolyással bírhat, mely életképességét veszélyeztetheti, vagy oly betegségek alapkövét teszi le, mely kora halált okozhat, vagy oly nyomorékká teszi egész életére, hogy mint ilyen a társadalom terhére válik. Különös befolyással van a magzatra a különféle kedélyrázkodás, mely kora szülést szokott okozni. Azért vannak szabályok, melyek a szüléshez közel nők toloncozását, s azok testi fenytését tiltják. Magzat elhajtás, kivált ha az orvos vagy bába részéről történik, szigorúan büntetettik. A szegényebb osztály részére a nagyobb kórházaknál szülészeti osztály van felállítva, melyben oly ápolásban részesül, mint milyet állapota megkíván.

Nálunk még nem lévén minden községben okleveles bába, vén kuruzsolók viszik a szülönők körüli teendőket. Oda kell hatni, hogy minden község el legyen látva okleveles szülésznökkel, s a kuruzsolók pedig szigorúan büntetendők. Megszületvén a gyermek az megkereszteltetik, a zsidóknál körülmetszetik. Van egy udvari kancellári rendelet, melynél fogva hideg időben a gyermeket *játott helyen s meleg vízzel kell keresztelni.* Téli időben a kis gyermeknek az anya szobájából kihurcolása mily káros hatású, hát még a gyorsan fejlődő agy, mily könnyen gyuladáshoz jöhet a reá öntött hideg víz által? Azért alkotmányos uton oda kellene hatni, hogy téli

időben a keresztelés az anya házában történjen. A zsidóknál a körülmetszés által igen sok szerencsétlenség történt — a gyakori elvérzések, vagy a kellenél nagyobb esonkítások által. Oda kellene alkotmányos uton hatni, hogy csak azoknak engedtetik meg a műtét véghezvitele, kik meghatározott orvosok előtt ügyességeket bemutatják s arról bizonyítványt is láttatnak el.

A gyermekek táplálása s ápolása a jövő egészségi viszonyokra lényeges befolyással bírván, azon gyermekek, kiket anyjuk nem képes táplálni, egészséges dajkára bizandók. Minden esetre a dajka választásnál az orvos tanácsa kikérendő. — Azon dajkák, kik ragályos vagy más a gyermekre káros hatású betegséggel vannak ellátva, s azt eltitkolják, szigorúan büntetendők. Szigorúan tiltatik a mákfaj főzetének használata nyugtalan kisdedeknél.

Azon szerencsétlenség száma igen nagy, kik a szülők roppant szegénysége, de legtöbbször az alszemérem, félelem, vagy gonosz indulattól ösztönözötve, a szerencsétlen kis gyermekeket kiteszik, vagy épen meg is ölik. Ezek részére szükségesek a lenelcházak, hol bizonyos korig ápolás, nevelés és tanításban részesítenek; azonfelül az eltévedt anya a kétségbeeséstől megmentetik.

A gyermek növekedik s a hol már vannak óvodák felállítva, 2-3 éves korában oda küldetnek, hol a gyermek kedélye játszva fejlődik s később az iskolákba jár. Mindkét hely népes gyülekezet helyisége, tehát orvosrendőri szempontból méltán megérdemli figyelmünket. A hol sokan összejönnek, különösen tanulási célból, ott a szabad mozgás korlátolt. Szükséges tehát, hogy az óvodák s iskolák tágas termekből birjanak, a szellőztetés igen könnyű legyen, mert a zsufolt teremben naponta több órát töltő gyermek, a megromlott levegő által könnyen sárg- és görvély-kórt kaphat a vér megromlása végett. — Azon felül vigyázni kell, hogy a világosság ne szemközt jöjjön a terembe, hanem oldal, mert az könnyen lehet, igen nehezen seíthető szembejök szülő-anya.

Különös figyelmet kell fordítani a gyermekek egészségi állapotára s viszonyaira, s vigyázni kell, nehogy valamely ragályos baja többi iskolalátogatókra is átmenjen. Ez okból szükséges, hogy a község orvosa az iskolákat többször látogassa s különösen a görvélykóra fektessen fősúlyt, mert itt vetheti meg a nép egészségi jóletének alapját, ha az azt okozó bajokat elhárítja, s gyógyeszköztök használ annak eltávolítására.

A tanítóknak különösen kell ügyelni a gyermekek tisztaságára, s azokat piszkosan, mosdatlanul s féssületlenül az iskolába ne ereszszék.

Azon gyermekek, kiknek ruháján vagy testén férgek mutatkoznak, s kiütések látszanak, haza küldendők, természetesen a szülőköt illedelmesen figyelmeztetvén, hogy a tökéletes tisztaság eléréseig a gyermek honn tartandó. Azok különösen, kik tudományos pályára készülnek, nélkülözök a test mozgását, ezért üdvözölöm az állam azon böles intézkedését, melynél fogva a testgyakorlatot kötelezővé teszi. A testgyakorlatnak nemcsak gyógyászati, de a test s lélek fejlődése szempontjából igen nagy jelentősége van. Az izmok, fildők s mellkosár kifejlődése mellett, a nemes magatartás, a testgyakorlat eredménye. A testgyakorlat által az ügyesség, ugrás, kuszás, még a katonai életben is lényegesen használható tulajdonságokat sajátít el a tanuló, s melyekre annál inkább nagy a szükség, mert az általános hadkötelezettség mindenkire kiterjed.

Dr. Kiss György.

Gazdászat és nemzetgazdászat.

A takarmányozás történelme.

(Folytatás, lásd a 27-ik számot.)

1. Hús.

Az eddig tett kísérletek nyomán az állatok húsa — ide értve nem csak a tulajdonképi húst, hanem egyszersmind azon húsnemű hárttyákat is, melyekben a zsír van lerakodva és azt, a mely a csontokban találtatik, egy szóval, mindazt, a mi nem zsír, sem szervesetlen anyag, sem pedig víz — a protein- (fehérnye) anyagok átlagos vegyösszetételével bir; tartalmaz t. i.:

53%	szénenyt,
7%	hidrogént,
16%	nitrogént és
24%	oxygént.

Laves és Gilbert kísérleteik t. i. azt mutatták, hogy a gazdasági állatokban találtatik:

Az egyéb anyagok közt ezen kimutatásban az állat összes nitrogéntartalmú anyagait találjuk fel, és — a zsirt kivéve — ennek nitrogéntmentes anyagait is. Az ezen rovatban talált számok majdnem tökéletesen megegyeznek azon számokkal, a melyeket nyerünk, ha ezen állatok száraz anyagából a zsirt kivonván, a nyert zsirmentes száraz anyag nitrogéntartalmát közvetlen meghatározzuk és az így nyert számot 6.25-el szorozzuk.

Ha tehát, akár minő célból, a hústartalomra mennyileges elemzést akarunk tenni, akkor az illető zsirtalanított állati anyag nitrogéntartalmát kell meghatároznunk; a talált nitrogénmennyiség 6.25-el szorozva, adja az elemzett anyag hús (protein) tartalmát.

2. Állati zsír.

Schulze és Reinecke buvárlatai azt mutatták, hogy a zsiranyagok, vegyösszetételüket illetőleg egymáshoz igen hasonló; még pedig hasonló azon zsirok egymáshoz, a melyek egy és ngyazon állat különböző részein találtatnak, és hasonló azok, a melyek különböző állatokból származnak. Munkálataik nyomán Schulze és Reinecke a zsiroknak következő átlagos vegyösszetételt tulajdonítanak:

Juhzsír:	Marhazsír:	Disznózsír:
Széneny . 76.6%	76.50%	76.54%
Hydrogén 12.03%	11.91%	11.94%
Oxygen . 11.36%	11.59%	11.52%

Ezen és más elemzések nyomán az állati zsiroknak következő átlagos vegyösszetételt tulajdonítunk:

Széneny . 76.50%
Hydrogén 12.00%
Oxygen . 11.50%

Az elősorolt adatokra támaszkodva, az állati testben a hús, zsír és egyéb anyagok termelését vagy fogyasztását, következő módon tudhatjuk meg:

1. A hús termelés- vagy fogyasztásának ellenőrzése az állati testben.

Az állat közelebbi alkatrészei közül a hús tartalmaz nitrogént; a zsír, az ásványi anyagok és a víz ellenben nitrogént nem tartalmaznak. A nitrogén (t. i. a hús átlagos vegy-

Az anyagok megnevezése:	Félszáraz		Kövér		Savány		Kövér	
	okorban	juhban	disznóban	juhban	disznóban	juhban	disznóban	
Víz	56.1	48.6	61.0	46.2	58.2	42.9		
Száraz anyag	43.9	51.4	39.0	53.8	41.8	27.1		
Tehát összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		
<i>A száraz anyagban:</i>								
Ásványi anyagok (közvetlenül meghatározva)	5.1	4.1	3.4	2.9	2.8	1.7		
Zsír (szintén közvetlenül meghatározva)	20.7	31.9	19.9	37.9	24.6	44.0		
Egyéb anyagok (a különbségből kiszámítva)	18.1	15.4	15.7	13.0	14.4	11.4		
Összesen	43.9	51.4	39.0	53.8	41.8	57.1		
Nitrogén-tartalom	3.0	2.4	2.55	2.1	2.3	1.9		
Tehát fehérnye 6% nitrogén tartalommal	18.7	15.0	15.9	13.1	14.4	11.9		

összetételének nitrogén tartalma) ennélfogva alapul szolgálhat, az állati test hús termelésének vagy fogyasztásának ellenőrzésénél; mert

16 súlyrész nitrogén találtak 100 súlyrész húsból
1 súlyrész nitrogén találtak 6 1/4 súlyrész húsból.

Ha tehát az elemzés azt mutatja, hogy az állatban a nitrogén 1 súlyrészszel növekedett vagy apadt, akkor ez azt jelenti, hogy a hús az állatban 6 1/4 súlyrészszel növekedett vagy apadt.

A hús-termelés vagy fogyasztás kiszámítására, ismernünk kell pontosan az állat nitrogén-bevételeit és kiadásait; ismernünk kell t. i. a felvett takarmány és az ezen takarmányból származó ürülékek nitrogén tartalmát. Az ezen tekintetben tett kísérletek azt mutatták, hogy a levegő nitrogén tartalma, a szarvasmarha táplálkozására semmi befolyással sem bír, hogy tehát a hús-képződésre igényelt nitrogén, egyedül a takarmány protein anyagaiból származik. Az ökr testében tehát a hús-termelés vagy fogyasztás ellenőrzésére, csak is a takarmánnyal felvett, és az ürülékekkel kiadott nitrogén-mennyiséget kell ismernünk.

Henneberg kísérleteinél péld. egy (II-ik számú) ökr a takarmánnyal naponta 0.62 font nitrogént vett magához; az ürülékekben naponta

csak 0.55 font, a bevételekhez képest tehát 0.07 fonttal kevesebb találtak fel; ezen 0.07 font nitrogén tehát az állat testében maradt és ott hús-képződésre szolgált. A kísérlet tehát azt mutatja, hogy ezen állat húsa naponta 0.44 fonttal szaporott, mert: $0.07 \times 6.25 = 0.44$.

Ezen számítás azonban azt is megmutatja, hogy a nitrogén mellett, a hús-képzésnél, naponta mennyi széneny rakódott le az állatban. A húsból t. i. találtak átlag:

53% szénényt,
7% hidrogént,
24% oxigént és
16% nitrogént.

A II-ik számú ökrben, a naponta képződött 0.44 font hús tehát tartalmaz:

0.23 font szénényt,
0.03 „ hidrogént,
0.11 „ oxigént és
0.07 „ nitrogént.
(Folyt. köv.)

Közművelődés.

Polgárainkhoz!

Sokszor megtörténik, hogy a legszebb eszme a legszebb akarat mellett sem létezik, egyesek lángbuzgalma hajótörést szenved a tömeg közönyösségén.

A népnevelés, felvilágosodás szent eszméje még most sem ölthetett testet, bar

ezek működnek a homály eloszlatásánál. — Miért van ez így? Mikor esik le népünk szeméről a hályog? hogy lássa miként erdekében működnek s fáradságban egyes fiait s hogy segítse céljaik kivételében, mikor éppen javára dolgoznak.

Talán későn... talán egyszer... Most újra kedvező alkalom kínálkozik, hogy népünk végedja felé haladhasson. A magyar kir. közoktatási miniszterium újra meghagyta ez évben is a fölötték oktatását folytatni, a mint az a múlt évben megkezdett. Lesz-e eredménye? Lesz-e sikere? — bizonytalan. A siker nem a tanítók vagy a tanárokotól függ, — titóletek felöltök, kiknek szükségük van a tanításra; töletek függ az.

Érdekemben áll, mentül többen jelentkezni ott, hol a műveltség éltető forrását élvezhetik. — Műveltség, életetek föltétele. A műveletlen nép napról napra vész, — élő példa bizonyítja. És bekövetkezhetik az idő, ha így maradsz magyar népem, hogy eltűnsz az élők sorából s még a történet sem jegyzi fel Európa melyik részén volt hazád. Tőled függ élni, vagy lassan-lassan sírod széléhez közeledni. Mindenre vagy képes; a teremő pazar kézzel ajándékozott meg áldásaival, ne tedd az áldást átokká.

Nem sokat szölok, nem érvelek, mindenben bővelkedő szép országod van; — multad dicső s büszke vagy őseidre, jelened ha nem is oly fényes, de még tűrhető helyzet; oh de a jövő — a jövő? bizonytalan, kétes. A jelen alapja jövőnknek — tegyük erőssé azt s a költő szent: „ezred éves fokodnak új ezred év nem árt.”

Ámde hogy adjuk ezt tudtára azoknak, kiket illet? Ti általatok, értelmesebb polgáraink, ti általatok, a porból kiemelkedett népiak, kik büszkéek vagtok arra s kiknek ezen büszkesége jogosult. Álljatok most

elő — itt az idő. — Szeretitek emlegetni a népet ajkaitokon; szeretitek, ha a nép kedvel, ha az ő fiainak nevezhetitek magatokat, segítsétek most a népet s emeljétek magatokhoz.

És látom, szavaim nem a pusztában kiáltónak szavai. Vízhangra találtak nem kebleitekben. A néphez fordultok, közte jártok, keltek, felvilágosították szükségükről és jó példával magatok mentek elő.

Igen, sűrűn látogassatok a fölötték oktatását és mentül többen, — így fog okulni azután maga a nép is és lesz barátja az-ön intézkedésnek, mely által csak az ő java előzhatik!

György László.

Szinészetünk.

Szerda, október 25-én: „Nők az alkotmányban”, Tóth Kálmánnak legújabb vigjátéka. Itt először. Mind a hírlapok, mind a színpadi kritika eléggé és bőven ismertette és dicsérte e darabot, sőt nyomtatásban is már néhány hó előtt jelent meg, annyira, hogy a darab ismertetését e helytől el lehetne vélni, csak az előadásról akarunk némiképp szólni.

S örömmel kell megjegyeznünk, hogy a közreműködők mindegyike teljes erővel azon volt, hogy a sajnós, nem éppen nagy közönségnek élvezetes estét szerezzen. Szirmayné (Krisztina) és Szabó (Bánfalvi Bálint) minden mozzanatában helyesen fogták fel szerepüket és a közönség többszöri tapsokiban nyilvánítják, hogy a szorgalom és érdem iránt elismeréssel van. Legkomikusabb hatást idézett elő a szavalati jelenet az ablaknál, mely zajos tapsokra ragadta a közönséget. Horváth (Borbócs) igen jól fogta fel a falu szája kortes szerepét. Nagy Julia

TÁRCA.

Helyi séták.

IV. A posta-helyiségtől az „üri” kaszinóig és a piac körül.

Ha meg nem ígérem, hogy még teszünk egy pár sétát. Nyugalomba helyezném magam tisztelt olvasó, mert a postahelyiségtől az „üri” kaszinóig feneketlen a sár s mai időben igen drága a „lábtülművészet” terméke. Igaz, mondta valaki, nem emlékezem nevére, a kaszinó előtt egy kocsi lovastól együtt beleveszett a sárba s „csaklyakkal” keresték. Sajátság — ugyanis — a szabadtéri új kövezetnek, ha meghordatik kövögő kavicsokkal, képletes sarat ad, mely jobban simul és ragaszkodik a kocsi-kerékhez, mint Sárköznek világhírű sára.

Boldog isten! Hová jutunk maholnap, ha ily óriás léptekkel haladunk előre? — Mindenképp megelőzünk már, senkinek sem hagyunk valamit is meg, csak a „Posta”-hoz címzett szálloda vendéglőjének az ő német ételapját, városházának a tornyát, Szt. Háromságának csendes kedélyű kőfát, a gymnasiumi épületnek az ő rendezetlenségét, zombori utcának az ő feneketlen sarat, melyen ha valaki keresztül hatolni akar, különösen terhes kocsiival, igérjen, illetőleg fogadást tegyen, hogyha szerencsésen átment, egyik vagy másik szentnek akkora gyertyát, mekkora a kocsijának rudja, gyújtani.

De hova is tértem én? A postahelyiségtől kezdve akarom vezetni olvasóm befel s ime már bent is vagyok. Azonban voltaképpen miért kezdem a postahelyiségtől sétát? Azért, mert ha már a postára mentem, vissza is kell onnan jönnöm.

Nincs ez utcában valami nevezetesség. Ha csak az nem érdemel megemlést, hogy a „Báránny”-hoz címzett vendéglő udvarán levő magtár végzetlen sok moly lepet nevel évente, ez utcában lakók nagy lelki öröme.

Vis-á-vis e vendéglőnek van a „Nemzeti kaszinó”, közönségesen „üri kaszinó”-nak nevezik. Múltán megérdemli e nevezetet, hogy miért, én nem mondhatom meg. Hat óra épen, jó hogy befordultunk. A hírlapok megérkeztek, rohanjunk az olvasó-terembe, mert másképp nem jutunk egy példányához sem.

En teremőm! Hogy lehetnek az emberek oly phlegmatikusok, midőn a lapok megérkeznek, föl se veszik a dolgot, egy-kettő tovább tekéz, egy kompánia dominó, a másik kártyázik. Kíváncsi vagyok nem-e „orronverőcsék” játszanak.

Miután egynéhány íres kalászt böngészünk a politika száraz mezéjén, menjünk a fotérre, a piacra. Balra e komor kinézésű

épület a városháza. Sok, tudós nagy férfi járta már ennek szobait — sokan reszkettek — a rozslékismeretük — ha hivattak ide és sokan örültek, kik az igazságot szomjuhozták. Kár, hogy az utókor kevéssé emlékezik.

A városházának közvetlen szomszédja: a gymnasiumi épület. Innen kerültek ki városunk jövelei, ennek falai között szivták magukba az emberiség, szabadság, hazafiság, felvilágosodás tetregyújtó eszméit és most avval fizetnek az utókor, hogy mitsem akarnak tenni falai közt működő tudomány-papjainak? Lehetetlen! Várjatok, tárjatek jó emberek, „a türelem rózsát terem.” Majd csak ratok is kerül a sor. — Aludjunk egyet — még éjszaka van.

Félre, félre az utó!... jókedvű ember jön, dudol valami dalt... félre, ne köthessen belénk. Jó gazdálkodott másnak reabizott vagyonával... Ihatik egy keveset szegény, hiszen neki nincs, nem lehet más öröme, mintha ihatik „bűjében”, súlyos gondjai így könnyebbülnek. — Gábor bácsi! Gábor bácsi! nem jó kegyednek a „prófeta.”

Menjünk pihenni!... aludni.

Cicero ne.

Vándor levelek.

(Folytatás.)

A szünetelés pedig minden 14 napban egyszer történik, az eszközök kijavításá miatt.

Miután a sós víz 2 órai forrás után tömör állományra változott át, alakítás s tömörítés végett 8 szögletű idomító-edényekbe jön, ahonnan a még tartalmazó nedvesség teljes eltávolítása miatt a szárító-kemencékbe vándorol. Ezen utolsó megpróbáltatás után a raktározó kezelése alá kerül, ki az évenként befolyó 250 ezer mázsányi mennyiséget a forgalom piacára szállítja.

Az itt dolgozó munkások zsoldja oly silányra van szabva, hogy eme nehéz munka melletti helytállásukat egyedül más foglalkozás hiányának kell tulajdonítanunk. Mert a fizetés, mely 18 krral veszi kezdetét és a maximum 35 krt. tul nem haladja soha, szánandó csekély. Ez annál inkább csodálandó, mivel a kormány — kezelése alatt állván a söfözde — más fogalommal kell bírnia a munkáról és a munkások megélhetéséről.

Legutóbbi időben azonban némi könnyítések által ohajtnak segíteni e terhes állapotot.

A nép jellem és erkölcs tekintetében méltán rökönül munka szeretetével, mire fejlesztőleg a helyzet s körülmény jelentős befolyással van. Mert a hegyes vidék a lakások szétszórtságát idézi elő, hol a gondos anya vezetése alatt nőnek az apró család-tagok; munka, szorgalom s rend lévén a mindennapos példák, miket környezetében lát és folyton észlel, mi azon átvés sikert

eredményezi, hogy családjának és egyetemleg hazájának hasznos és munkás fiává fejlődik.

A lakosokról kivétel nélkül elmondható, hogy felette ájtatos és vallásos A nélkül azonban, hogy ez vakbuzgósággá fajulna el, mivel nem számítás, bölcselet és papjuk rémekkel megfélemlítése, hanem tiszta meggyőződés, igaz lelkesedés, felemelkedni a mindenség urához, képezi az irány-eszméket vallásosságában. A vallásosság egyik szép példája ama szokások, hogy mindazon helyeken, hol a lakosok valamelyike tűz, víz, vagy bármilyen véletlen által életével adozott — emlékül egy szent vagy magát az eseményt esetelő képet emelnek, híven leírva a szerencsétlenség mikénti megtörténtét.

De a kép esetlen és sajátos esetelése, ugy a történetnek siralmas megneklése az idegen szemlélő előtt a lépten-nyomon előtűnő emlényeket a legkomikusabb színben tünteti fel.

A vasárnap kettős jelentőségű a steieri lakos előtt, mert kora reggel megindul a távol eső hegy lakosa, hogy valamiképp a szent beszédet el ne mulassza, a melyen a lakosok apraja s nagyja kivétel nélkül meg szokott jelenni. A szent beszédet bezáró mise után rendszerint a fiatalabb elem a vendéglőket szokta felkeresni, hol egy-egy pohár sör mellett élményeiket kölcsönösen élvezik a nélkül, hogy ez kicsapongássá fajulna.

Ha társaságuk leányokkal is van tartkiva, kedvenc időtöltésük ilyenkor a tánc, mely sajátossága által valóban gyönyörrel tölti el a szemlélőt. A nők ugyanis kört képeznek némi távolságban egymástól, a férfiak a belső kört képezve állást foglalnak táncosnőik előtt.

Valamely bus dallamu steieri (jodler) népdalt kezd az egész táncör énekelni, élenkítve olykor-olykor egy páros fordulólal melynek sajátossága, hogy a férfiak kiváló ügyességgel ujjuk között forgatják meg a nőket egy helyben.

Mig e lelkesedő növekedével néha a táncot egy csattanós esővel zárják be. — De hadjuk e mulatókat és induljunk Steier fővárosa felé Grätzba.

A szerb népköltészet.

(Ismeretés)

Gojkovic György töl.

A négdalok minden nemzetnél kisebb nagyobb mérvben vannak füzve a halhatlanság virágkoszorujába, melyet a nemzeti szellem köt időkön át.

Ezekben láthatni a legősibb időkől a nemzet érzelmét és gondolatait. Hangjuk olyan mint az ártatlan gyermeké, mely a természettel bizalmasan beszélget s a hallgatásban többször könyöket csal, többször a mely igazság csodálkozást kelt benne. Az

európai újabb civilizatio képviselői figyelemmel kísérik ezeket s szavukat mérlegbe tevők, hogy érdemük szerint becsülessenek.

Mindenki elismeréssel szól a szerb népdalokról.

A szerb népdalok korukra nézve felosztatnak négy epochára. Az elsőbe tartoznak azon dalok, melyekben — különböző változásokon átmenve, egyik szájtól másikra átszállva — mitológiai, elbeszélési, és az ősi szerb nép életnyomai megmaradtak. A másodikba Nemanityekről szóló dalok s mindazok tartoznak, melyek a szerb nemzet tetteit az ősi szerb államéletből esztelik. Ezen dalok száma csekély, mert mint az első epochai dalok könnyen elveszhetek és idővel változhatnak. A népdaloknál ugyan is könnyen megtörténhetik, hogy az ősi népdalban változás jön be s a régi hősök nevei újabbakkal cseréltetnek fel. A harmadikba számíthatnak az eddigi ismert szerb népdalok legtöbbje.

A szerb nemzeti epóia ezen harmadik korszakának több gondolata: a kereszténységnek küzdelme a törökkel, vagy is történelmiek azon periodusa, melyben földjüket a törökök elfoglalták.

A negyedik epochának dalai a szerb történelem új periodusának legújabb eseményeit jellemzik. Ennek dalai, mivel nagyobb része — néhányat kivéve — az előbbi 3 epocha dalainak imitatioi gyöngébbek száma nézve is csekélyek.

Tartalomra nézve a szerb népköltészetnek kevés faja van. Lyrai dalokon kívül, melyek kevésbé érdekesek, a szerb népdalok epói jellegűek és a legnagyobb költemény sokkal becsesebb, mert a szerb hőseket oly szép emlékekben tartja.

Jogosan dicsékedik e görög Iliásával. A spanyol szidál és a német Niebelungenjával, — a szerb nemzetnek oly epopoejája nincs, mert a történelmi események nem voltak kedvezők, mert az idő geniusa nem engedte, hogy a nép kebleiben elrejtett gyöngöket és drága köveket egy teljes koszoruba lehessen füzni. Ha a rigómezei válsággal el nem homályosul a szerb dicsőség, eddig lett volna szerbnek epopoejája, de a szerbnek azon éj után 400 éven át nem viradt meg.

A szerb hős dalok idejét bajos meghatározni, mert a történelem arról mitsem jegyzett föl, maguk a dalok pedig tartalmukkal és nyelvezetükkel elég bizonyítékot nem nyújtanak a különböző vélemények támogatására. Valószínű, hogy a legrégibb szerb hős dalok a XIV. századba tartoznak és Nemanityek idejénél régebb hős dalok nem is léteznek. Ezen állítást indokolja Stur-Lajos értekezése a szláv népdalokról — ebben ő a szerb hős dalok keletkezését a XIV. századba helyezi.

(Folyt. köv.)

(Ilka), csak nag...
gást, a...
nem 12...
már fér...
(Bercesy...
főrtias h...
mást gy...
szereplő...
Szeley...
hogy az...
Csü...
árva...
a közös...
mely zaj...
a szerep...
csakugya...
dettől fog...
lett: léle...
percig, m...
mutatja b...
oly alak...
tunk, átg...
előadás...
kezekben...
repedés...
meg sem...
az utolsó...
inkább fe...
jutnak —
mezey va...
repkioszt...
tessék tok...
térbe szor...
Vasár...
rült szin...
rendszer...
vásári bér...
adásban h...
mint a s...
életrevaló...
közönséget...
játéka kép...
egyike sze...
zasa és á...
gával raga...
által mind...
vagyunk j...
cigány) sz...
éva tevé...
szabatos...
bizonyítják...
resnünk, h...
aligha at...
csekélyebb...
a szereplő...
szabadán...
is Zádor t...
Gy. M...
képezé a...
jóság, mel...
csalódás, m...
ecsetele, o...
varázsolá...
kört a köz...
soltatott.

siremi

(Ilka), a kis naiv leányt jól művelezte, csak nagyon rövid ruhájára tennék kifogást, a menyiben naiv kis leány ugyan, de nem 12 éves rövid ruhában jár, hanem már férjhez menendő hajadon. Szirmay (Bersey) rokonszenves alakja és csengő férfias hangja nem tévesztették el jó benyomást gyakorolni a közönségre. A többi apró szereplők b. Szlankaményi, Körösmey; — Szeley, melyet Ajtai játszott, azon voltak, hogy az előadás teljes összhangot nyújtson. Csütörtök, október 26-án: „Lowoodi árva.“ A cimszerepben Gy. Mátray Laura a közönség osztatlan tetszésével találkozott, mely zajos tapsviharban nyilvánult, melyet a szerepnek valódi művészi keresztülvitelével csakugyan meg is érdemelt. Jane Eyre kezdetől fogva az volt, a mit a költő teremtett: lélektanilag keresztülvitt alak, mindazon percig, melyben Rochester lord, mint aráját mutatja be vendé: einek. Takácsné R. asszonyt oly alakításban játszta, minőt jobbat alig látunk, átgondoltság, helyes felfogás és művészi előadás jellemzik játékát. Rochester rozsz kezében volt, nem csak hogy Szirmay szerepébe bele nem gondolta magát, de még meg sem tanulta azt, innen történt, hogy az utolsó jelenet, melyben a köztelen mindinkább felhalmozódott érzelmek a kitöréshez jutnak — határtalanul vesztett el. Körösmey vagy Takács jobb lett volna. A szereplők között mindenkor a képesség vételesség tekintetbe, minden mellékérdek háttérbe szorításával.

Vasárnap, október 29-én „Cigány“ került színre bérlet színterben, mely sajátos rendszernek okát valószínűleg az elmúlt vasári bérletben kell keresnünk. Az előadásban hiányzott az összhang. Mert valaminth a szerző holt betűi szervessége és életrevalósága által nyernek életet, ugy a közönséget is csak az előadók összhangzó játéka képes kielégíteni. Mert míg a játékok egyike szerepének szorgalmas tanulmányozása és átértése által, a hallgatóságot magával ragadja, addig a másik esetlen játéka által minden illúziót teljesen leront. — Így vagyunk jelen előadással is. Zádor (Zsiga cigány) szerepének szellemét teljesen magáévá téve, csak hiányzott néhol a fesztelen szabotosság, s ezt néhol történt szóbotlás bizonyítja, a melynek okát abban kell keresnünk, hogy szerepét a fellépési napon aligha átolvasa. A közönség azonban ily csekélyebb hibát örömmel megbocsajt, ha a szereplő főigénynek — a szellem viszszaadásának megfelel. A közönség ezt tette is Zádor többszörös kihívása által.

Gy. Mátray Laura (Róza). Noha nem képezte a játszó kiváló szerepét, de a bensőség, melylyel feltett szerelmét, a keserű csalódás, melylyel elvesztettnek hitt szerelmét ecsetelte, oly meghatóan és szívhez szólólag varázsolta a közönség elé, hogy a jelenetek közt a közönség által többször megtapsoltatott. Tóthfalusy (Gyuri) azonban teljesen nélkülözve azon eredeti színezést, melyet alkotnia kellett volna. Mert bő gatyá, pitkés mellény és fókos még nem alkotnak magyar pór fiút, mit a népdalokkali elénkítés sem írhat helyre, ha hiányzik ennek nemzeti és eredeti karaktere, mely egészen más szabású negredicütióból áll, mint mi-

lyent Tóthfalusy hideg arejátéka monoton hanghordozása által alkotott. Körösmey (Peti) ugy látszott, hogy a rekedtséget, játékkedvet és a szerep elhallgatást, művészi hegedű-játékával iparkodott kipótolni.

Dékány Róza (Évi). Elégé csinos játékát, kevésbé rekedt hangjával nem igen illusztrálható.

Az előadást határozottan a kevésbé sikerülők közé lehet sorolnunk. Hétfőn, október 30-án: „Nők az alkotmányban.“ A multkori előadása alkalmával tett megjegyzéseket csak fővonalaiban annyival bővíthetjük, hogy kevesebb kedvvel, tehát kisebb sikerrel is adatott elő, mit a közönségnek kevésbé zajos tapsa eléggé bizonyítja. Főleg Kovacsics E. (Cseleyné) szorult két sűgóra is, mivel Szirmay is ohajtott több ízben rajta segíteni.

Kedden, október 31-én: „Velencei kalmár.“ Az előadás nem felelt meg a közönség azon várakozásának, a melyet Shakespeare ezen drámájához kötött. Takácsot (Shylok) kivéve, ki a középkori fanatismust, a halálos gyűlöletet és ennek gyűlöletét a vérboszút kellő átgondolással magáévá tette, noha egyes helyeknek sikeresebb kivitelét is tételeztük fel róla, a játékok többi része hiány és felületességben sínlődött. Kivételként Körösmeyt (Massanio) és Sántát (Shlok szolgálja) kell némileg említenünk.

Többek felszólítására közöljük a „Bács-Bodrogh t. e. megyék virilis szavazóinak névjegyzékét.

- Gróf Chottek Rudolf, Futtak, 20587. frt. 1 1/2 kr; Gróf Chottek Ottó, Futtak, 20587-1 1/2; Id. Szemző János, P. Sz.-Iván, N. Militics, 0-Morovica, 13704-83; Gróf Zichy János, Topolya, 10951-86; (lemondott) Hajnal Lajos érsek, Bács, 9610-75; Latinovits Albin, Madaras, 8418-51; Pilaszánovits Lajos, Baja, Legyen, Roglatica, 8067-68; Latinovics Illés, Madaras, Borsód s Katymár, 7828-79; Párol Rédl Lajos, Rasztina, Sztanisits, 7575-22; Latinovits János, Borsód, Katymár, Madaras, 6988-53; Id. Báro Rudics József, Almás, Kunbaja, 6793-76; Báro Rédl Béla, Sztanisits, 5868-27; Almásy Pál, Bathovics 5156-26; (lemondott): Bezerédi Béla, Cseb, 4499-30; Szemző Mátyás, Kulpin 4068-51; Lelbach Adám Cservenka, Duboka, 3912-1 1/2; Dungserszky Gedeon, Szt.-Tamás, 3887-28; Fernbach Bálint, Apatin, Temerin, 3518-92; Gromon Dezső, Vajszka, Bogyán, 2802-73; Dungserszky Lázár, Szt.-Tamás, Baja, 2575-13; Ifj. Fernbach Antal, Apatin, Temerin, 2550; Pilaszánovits József, Felső-Roglatica, 2256-99 1/2; Vojnics József, 0-Morovica, 2100-90; Id. Fernbach Antal, Apatin, 2049-32; Vojnics Jakab, Alsó-Roglatica, 1841-72; Szlávnyics György, Turia, 1676-77; Cseh Ervin, Novoszelló, 1644-99; Markovits Gusztáv, Szt.-Tamás, 1601; Kovács József, Rigyica, 1569-97; Id. Vojnics Lukács, Roglatica, 0-Morovica, 1427-60; Bozsán Jakab, Felső Roglatica, 1451-28; Freund Heinrich, Kula, 1397-78; Latinovits István, Borsód, 1352-12; Benedek Elek, Zenta, 1321-83; Mint lelkésznek 660 frt. 91 1/2 kr. adója kétszeresen számítva; Vojnits Zsigmond, Alsó-Rog-

- latica, 1318-67; Pilaszánovits Péter, Felső-Roglatica 1292-6; Stojakovits János, 0-Palánka, 1260-52; Gyorgyevits Sabbas 0-Becse, 1254-87; Ginder Ignác 0-Bese, 1237-87; Löbl József, Cservenka, 0-Alsó-Roglatica, 1233-29; Vojnics Barnabás, Duboka, Alsó-Roglatica, 1211-45; Siskovits Tamás, Almás, 1153-95; Lelbach János, Alsó-Roglatica, 1148-93; Král Farkas, 0-Kanizsa, 1102-56; Zsigmond Lajos, 0-Sooové, 1100-70; Rudits Ferenc, Zenta, 1061-90; Gombos Károly, Zenta, 1056-8; Müller János, Baja, 1036-43; Dudvarszky Gábor, Ada, 1026-52. (Folyt. köv.)

Meghívás.

A „zombori ifjusági kör“ f. é. november hó 12-én d. u. 2 órakor tartja egyleti helyiségben évi közgyűlést, melyre a helybeli és vidéki t. c. tagok tisztelettel meghívottak. Tárgyak: Elnöki jelentés. Pénztár állapottának megvizsgálása. Tisztválasztás. Zombor 1871. évi október 29-én. Csupor Gyula elnök. Virter Károly e. i. jegyző.

Különfélék.

** A felnőttoktatás ez évben is megtartatik. E hó végefelé veszi kezdetét az új tanfolyam. Ohajtott hogy látogatottabb legyen mint a mult évben s több eredményt mutasson elő. A helybeli gymnasium derék, ügybuzgó igazgatója Héjja Endre ur mint hírlík általános gyűlést szándékozik egybehívni tanárok és tanítók, hogy általános érdekltséget és lelkesedést eszközöljön az ügy iránt. Kívánjuk hogy szép siker koszorúzza nemes törekvését!

Mint hírlík a helybeli gymnasium új helyiséget kap az újképen megvett Magyar házban. Sokan kétkedőleg rázzák erre fejüket.

Megbízható forrásból értesültünk, hogy a szabadkai kir. törvényszék hivataltestülete következő létszámmal van előirányozva: Elnök 1, főnökök 6, jegyző 2, irodai-igazgató 1, tisz 2, írnök 6, ügyész 1, alügyész 1, írnök 1, telekkönyvi vezető 3, írnök 4, szolga 1, fogházi felügyelő 1, börtönfelügyelő 1, ör 8, törvényszéki szolga 3, segéd-szolga 2, népesség nagysága 1,62,750. — Mult hó 30. és 31-én mint hirdették volt előlegesen, tartattak a felvételi vizsgálatok a helybeli tanítónő-képzőben a tanfelügyelő Frankl István ur és az igazgató tanács előtt. A jelentések sokan voltak, különösen helybeliek, mi világos bizonyossága annak, hogy kezdenek gondolkodni nálunk is s kezdünk a civilisatói felé közeledni.

Ma egy hete vezet őltárhoz Gábry László ur az általános tisztelt közkezdésvességű Jankovics Mariska kisasszonyt. Kívánatunk e frigyhez: hogy legyen az tartós, boldog.

** Kezd nálunk is nagyban lábra kapni, mi Pesten divatban van. Halottak napja ünnepelesen megtartatik. Sok koszorú, még több gyertya, lámpavilág díszíti a máskor oly esendes, most lármás temetőt. Itt sir egy anya, amott őnt könyet egy ifju özvegy kedvesének sirhantja felett, az isten szolgálja rekvieskája újból a már 60 éves

előtt eltemetett rekot és a többi. Ez utóbbi nem történik, nem történhetik hiában — lám itt is csurog ha nem csöppen valami.

(e) A magyar általános földhitel-részvénytársulat, melynek elnöke Horvát Boldizsár, működését már megkezdte. A társulat alaptőkéje 30 millió ezüst frt.

— A szegedi színház heti műsorozata: Szombat 4-én Velencei nő. Vasárnap 5-én Ludas Matyi. Kedden 7-én Matrózok a fedélzetén és Liget leánya. Szerdán 8-án Két jó barát, először. Csütörtök 9-én Egy millió. Szombat 11-én Bényecine jutalomjátéka. — Vasárnap 12-én Páris romjai, először, nagy kiállításal és új díszletekkel, melyre már két hét óta készülődnek.

(e) Színész-jubileum. Boér János veterán színész, kit a fővárosi közönség a budai népszínházból ismer, közelebb üli meg a kolozsvári színházban színi pályájának 25-ik évfordulóját. Ez alkalommal előadják az „Agg színész és leánya“ című színművet s játszani fog benne Boér Emma k. a. is, a veterán színész fogadott leánya.

(e) Petőfi gyermekkori kézirata. Aszód-ról Forster György szolgabíró ur írja: „Elli.“ nek hogy pár hét előtt az ottani gymnasium épületének tetőzete lebontatván, onnan nagyobb mennyiségű régi iratokat szőrtak le, minők iskolai írásgyakorlatok, correcták, érdemsorozatok stb. Ezek közt van többi közt egy bekötött füzet, mely 1838-ból való, s tanuló írásgyakorlatait tartalmazza. — A szolgabíró fiait találták meg, kik látván, hogy az első lapon az Aszódon jól ismert Petrovics Sándor neve van a correcta alatt, azonnal kitépték és elrejtették. Forster ur ugy akadt aztán a kitéptett lapra és később az egész csomagra, hogy fia nagy kedvvel utánozták az írást, s a szép írás feltűnt az atyának. Most Forster ur beküldte hozzánk a correctát, igérvén, hogy igyekezni fog Petőfi érdemsorozatát is megszerezni. A tarka borítékba kötött iratok címe: „Specimen Calligraphiae Classis Syntaxistarum. Scholae E. A. C. grammaticalis Asodiensis, Anno 1838. Különböző német és latin gyakorlatok vannak benne. A két első lapon Petrovics Sándorral találkozunk s mindkettő német gyakorlat, egyik latin, másik német betűkkel vonalozások közé írva, mint alsóbb iskolákban szokás. Mindkét írás tiszta és határozott. A név így van aláírva: „Alexander Petrovics II-di anni Synt.“ Mivel tudva van, hogy Petőfi több éven át tanult Aszódon, semmi kétség, miszerint ez az ő kézirata s mint ilyen a legrégebb kézirata, melyet költőnkől birunk, mert ez 12 éves korából való. Az első lapon az aláírással együtt 6 sor, a másodikon pedig 7 sor írás van.

(e) A honvédségi előléptetések közzétételét a hivatalos lap legközelebbi számában várják. Legújabb hír szerint Gräff nincsen kinevezve altábornagynak. Tábornokká van kinevezve: Kulmer és Máriaassy ezredesei, míg Pongrácz, Czillich és Dobay ezredesei rendjelt kaptak.

** A „Bunyevacke i Sokacke novine“ nem fonyt el még s ugy látszik új évig vonaglni fog. Ujra kaptunk belőle egy pár számot — a haldoklónak utolsó pillantásai ezek, jegyzé meg egy tisztelt barátunk.

H I R D E T É S E K.

Kasztner Károly

kőfaragó-mester Szegeden,

ajánlja a vasuti indóház melletti tulajdon házában lévő

ujonnan és jól felszerelt raktárát,

melyben mindenféle

siremlékek, gránit, márvány és fehérkőből, valamint sléziai fehér gránitból

gazdag készletben találhatók.

